

Gittin Sources 27

חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף סה עמוד ב

מתני' בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו. אף על פי שלא אמר תנו דכתבו במקום זה ככתבו ותנו.

חזרו לומר אף המפרש בים והיוצא בשיירא. דאף הם בהולים.

ר"ש שזורי אומר אף המסוכן. ופירשו בירושלמי מסוכן כגון שקפץ עליו החולי מהרה שלא כדרך בני אדם, ובמסוכן נמי אמרינן דאם אמר כתבו דכותבין ונותנין אבל בשכיב מרע אחר לא אמרינן הכי עד דקאמר ווי ליה להווא גברא דקא מאית, ויוצא בקולר דאמרינן אמרו בירושלמי דלא סוף דבר קולר של נפשות אלא ה"ה לקולר של ממון. חדושי

הריטב"א מסכת גיטין דף סו עמוד א

גמרא אמר רב הונא גיטו כמתנתו. פרש"י וגיטו דשכיב מרע כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר דהכי אמרינן בב"ב אף גיטו אם עמד חוזר ואף על גב דיהיב ליה סתמא ולא אמר אם מתי, ומה גיטו אף על גב דלא פריש אף מתנתו אף על גב דלא קנו מיניה, וק"ל עלה וכי מי אצטרך רב הונא לאשמועינן דשכיב מרע מקנה באמירה בעלמא [הא] מפורש הוא בב"ב דדברי שכיב מרע כמסורין וככתובין דמו, לפיכך פירשו דה"ק גיטו של כל אדם כמתנתו ומתנתו כגיטו ובכל שמתנתו אם עמד חוזר כגון מצוה מחמת מיתה אף גיטו אם עמד חוזר, והא אי לאו דרב הונא לא ידעינן ליה דבגיטו אם עמד חוזר בדלא פריש אם מתי.

ומיהו רבינו נר"ו מוסיף בה ואומר דה"נ קאמר מה מתנתו אם עמד חוזר אפילו באותה שאלו לא עמד אינו חוזר, כגון מתנה בכל הנכסים בקנין דמיפה את כחו לפי דעת מקצת המפרשים דס"ל הכי א"נ במצוה מחמת מיתה במתנה בקנין ובמהיום, דבהו ודאי אם עמד חוזר לא עמד אינו חוזר כיון דאמר מהיום, וכן דעת רבינו נר"ו, אבל במתנה בכל הנכסים בקנין דמיפה את כחו אליבא דשמואל דהלכתא כוותיה אפשר דבהא חוזר במתנתו דאינו קונה אלא לאחר מיתה ובמקומה כבר יתבאר בס"ד אם יגמור ה' עלינו, אף גיטו אם עמד חוזר אף על פי שלא עמד אינו חוזר, דגט למתנה דשכ"מ כדן איכא לדמויי ומה שמקנה שכ"מ כדן לא אמרינן (דכלש) [דבלא] עמד חוזר במתנתו, דלא אמרינן הכי אלא במה שמקנה באמירה בעלמא דמן הדין לא מהני אלא מתקנת חכמים, אבל במה שמקנה מן הדין וכראוי בכי הא לא אמרינן דחוזר במתנתו נהי דאם עמד חוזר משום דאומדן דעתא הוא דלא יהיב אלא על דעת מיתה אבל אינו חוזר במתנתו, והלכך גט אי איכא לדמויי למתנה כדן איכא לדמויי דהא בגט כל מה שיש לו לעשות נעשה.

ומה גיטו אף על גב דלא פריש כלומר בכל הני דמתני' ביוצא בקולר ובמפרש ויוצא בשיירא ובמסוכן אף מתנתן של אלו כיון דאמר תנו אף על גב דלא קנו מידו, והשתא אשמועינן רב הונא טפי דאפילו הני דהם בריאים כיון דבהולין הם תקנו ג"כ בהן להקנות באמירה בעלמא, וא"ת דהא נמי ידעינן ליה דהא בב"ב (קמ"ז א') אמרינן מנין למתנת שכ"מ דבאמירה כו' וילפינן ליה מאחיתופל דכתיב ביה ויצו אל ביתו בצוואה בעלמא וההיא ביוצא בקולר הוה וגריע מיניה דהוא ע"י עצמו, וי"ל דבתר דידעינן דהני דינייהו שוין דבתר דאשמעינן רב הונא הכי הוא דאסמכה רבנן אקרא דאחיתופל אבל ודאי מדרב הונא גמיר לה, ועוד מפרש בים ויוצא בשיירא אתא לאשמועינן דלא ילפינן להו מאחיתופל.

מתקיף לה רבי אבא אי מה מתנתו ישנה לאחר מיתה אף גיטו ישנו לאחר מיתה. לפי פי' המפרשים אתיא הא כפשטה, ולפי' רבינו נר"ו דאמר דגט למתנה כדן איכא לדמויי הכי קא מקשה אמאי קא מדמה גט למתנה בקנין שנעשית כדן [אי] מה מתנתו ישנה לאחר מיתה [אף גיטו ישנו לאחר מיתה] דטפי איכא לדמותו למתנה דבאמירה בעלמא דליכא ביה חדוש אחר ממתנה בקנין דאיכא ביה חדוש טפי משאר מתנות דשכ"מ ומה היא ישנה לאחר מיתה דלא חלה מחיים כלל ואם רצה לחזור בו חוזר אף גט נימא דישנו לאחר מיתה לענין שיהא יכול לחזור בו, ופריק הכי השתא בשלמא מתנה ישנה לאחר מיתה ואפשר דתחול לאחר מיתה וכיון שכן דין הוא שיהא יכול לחזור בו אבל גט דאי אפשר לחול לאחר מיתה אלא מחיים אי איכא לדמויי למתנה דחלה מחיים איכא לדמויי והלכך אם לא עמד אינו חוזר, כענין זה מפרשה רבינו נר"ו, ופי' שאר המפרשים נ"ל עיקר שלשון הגמ' מתיישב בו.

ואסיקנא דר"א הכי קא קשיא ליה חמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר ואידך מחמרא כדי ליפות את כחו. פי' שאם אמר ארבע מאה זוזי חמרא אם נשפך או נאבד מראהו שפוך דהו"ל כבית בביתי או שור בשורי דאמרינן התם (מנחות ק"ח ב') דמראהו מת מראהו נפול וה"נ כיון דאמר חמרא דנהר פניא הרי הוא כאילו

גמרא אמר רב הונא גיטו כמתנתו. פרש"י וגיטו דשכיב מרע כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר דהכי אמרינן בב"ב אף גיטו אם עמד חוזר ואף על גב דיהיב ליה סתמא ולא אמר אם מתי, ומה גיטו אף על גב דלא פריש אף מתנתו אף על גב דלא קנו מיניה, וק"ל עלה וכי מי אצטרך רב הונא לאשמועינן דשכיב מרע מקנה באמירה בעלמא [הא] מפורש הוא בב"ב דדברי שכיב מרע כמסורין וככתובין דמו, לפיכך פירשו דה"ק גיטו של כל אדם כמתנתו ומתנתו כגיטו ובכל

שמתנתו אם עמד חוזר כגון מצוה מחמת מיתה אף גיטו אם עמד חוזר, והא אי לאו דרב הונא לא ידעין ליה דבגיטו אם עמד חוזר בדלא פריש אם מתי.

ומיהו רבינו נר"ו מוסיף בה ואומר דה"נ קאמר מה מתנתו אם עמד חוזר אפילו באותה שאלו לא עמד אינו חוזר, כגון מתנה בכל הנכסים בקנין דמיפה את כחו לפי דעת מקצת המפרשים דס"ל הכי א"נ במצוה מחמת מיתה במתנה בקנין ובמהיום, דבהו ודאי אם עמד חוזר לא עמד אינו חוזר כיון דאמר מהיום, וכן דעת רבינו נר"ו, אבל במתנה בכל הנכסים בקנין דמיפה את כחו אליבא דשמואל דהלכתא כוותיה אפשר דבהא חוזר במתנתו דאינו קונה אלא לאחר מיתה ובמקומה כבר יתבאר בס"ד אם יגמור ה' עלינו, אף גיטו אם עמד חוזר אף על פי שלא עמד אינו חוזר, דגט למתנה דשכ"מ כדן איכא לדמויי ומה שמקנה שכ"מ כדן לא אמרינן (דכלש) [דבלא] עמד חוזר במתנתו, דלא אמרינן הכי אלא במה שמקנה באמירה בעלמא דמן הדין לא מהני אלא מתקנת חכמים, אבל במה שמקנה מן הדין וכראוי בכי הא לא אמרינן דחוזר במתנתו נהי דאם עמד חוזר משום דאומדן דעתא הוא דלא יהיב אלא על דעת מיתה אבל אינו חוזר במתנתו, והלכך גט אי איכא לדמויי למתנה כדן איכא לדמויי דהא בגט כל מה שיש לו לעשות נעשה.

ומה גיטו אף על גב דלא פריש כלומר בכל הני דמתני' ביוצא בקולר ובמפרש ויוצא בשיירא ובמסוכן אף מתנתן של אלו כיון דאמר תנו אף על גב דלא קנו מידו, והשתא אשמועינן רב הונא טפי דאפילו הני דהם בריאים כיון דבהולין הם תקנו ג"כ בהן להקנות באמירה בעלמא, וא"ת דהא נמי ידעין ליה דהא בב"ב (קמ"ז א') אמרינן מנין למתנת שכ"מ דבאמירה כו' וילפינן ליה מאחיתופל דכתיב ביה ויצו אל ביתו בצוואה בעלמא וההיא ביוצא בקולר הוה וגריע מיניה דהוא ע"י עצמו, וי"ל דבתר דידיעין דהני דינייהו שוין דבתר דאשמעינן רב הונא הכי הוא דאסמכה רבנן אקרא דאחיתופל אבל ודאי מדרב הונא גמיר לה, ועוד מפרש בים ויוצא בשיירא אתא לאשמועינן דלא ילפינן להו מאחיתופל.

מתקיף לה רבי אבא אי מה מתנתו ישנה לאחר מיתה אף גיטו ישנו לאחר מיתה. לפי פ' המפרשים אתיא הא כפשטה, ולפי' רבינו נר"ו דאמר דגט למתנה כדן איכא לדמויי הכי קא מקשה אמאי קא מדמה גט למתנה בקנין שנעשית כדן [אי] מה מתנתו ישנה לאחר מיתה [אף גיטו ישנו לאחר מיתה] דטפי איכא לדמותו למתנה דבאמירה בעלמא דליכא ביה חדוש אחר ממתנה בקנין דאיכא ביה חדוש טפי משאר מתנות דשכ"מ ומה היא ישנה לאחר מיתה דלא חלה מחיים כלל ואם רצה לחזור בו חוזר אף גט נימא דישנו לאחר מיתה לענין שיהא יכול לחזור בו, ופריק הכי השתא בשלמא מתנה ישנה לאחר מיתה ואפשר דתחול לאחר מיתה וכיון שכן דין הוא שיהא יכול לחזור בו אבל גט דאי אפשר לחול לאחר מיתה אלא מחיים אי איכא לדמויי למתנה דחלה מחיים איכא לדמויי והלכך אם לא עמד אינו חוזר, כענין זה מפרשה רבינו נר"ו, ופי' שאר המפרשים נ"ל עיקר שלשון הגמ' מתיישב בו.

ואסיקנא דר"א הכי קא קשיא ליה חמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר ואידך מחמרא כדי ליפות את כחו. פי' שאם אמר ארבע מאה זוזי חמרא אם נשפך או נאבד מראהו שפוך דהו"ל כבית בביתי או שור בשורי דאמרינן התם (מנחות ק"ח ב') דמראהו מת מראהו נפול וה"נ כיון דאמר חמרא דנהר פניא הרי הוא כאילו פירש את היין שלו בפירוש כנ"ל, אבל אם אמר חמרא סתם בכי הא ודאי נותן [לן] בינוני ואין מראה לו גרוע כדאמרינן בתוספתא גבי חטים דאם היו הולכים מח' מט' מי' נותן מט' ואם נאבד היין לא נאבד לו דכל [שכן הוא] הרעות אין מראה לו אבודים מראה לו, ולאפוקי ממ"ד דעשאן שותפין והפסידו לפי חשבון, א"נ י"ל דבדבר מעורב כיון שלא אמר חבית בחביותי אלא חמרא דנהר פניא אף על פי שהוא כחמרא [בחמראי] וכדפרישית, יש לומר דאין מראה לו גרוע דלא אמרו כן אלא בדבר מסויים כגון בית או שור אבל בין או בכל דבר שאינו מסויים י"ל דעשאן שותפין והפסידו לפי חשבון, והא נמי דוקא כשא"ל חמרא דנהר פניא או חמרא בחמראי דדעת אחד הוא וכדפרישית אבל בחמרא סתם לא הפסיד כלום ויש לו לתת יין בינונית וכדאמרינן בחטים, אבל אם אמר דמי חמרא בכי הא ודאי אמרינן דמה שיוצא ראשונה מן היין נותן לו ואם נאבדו נאבדו לו, אבל אם אמר מדמי חמרא משמע דאין לו כלום אלא עד שנמכר כל היין וכיון שכן עשאו שותף בדמים והפסיד לפי חשבון, אבל אם אמר מחמרא כל היין באחריותו, וכבר הארכתי בזה בפרק ראשון גבי למנה קבור לא חיישינן. תוספתא האומר מאתים זוזי יש לי ביד פלוני וג' מאות ביד פלוני וד' מאות ביד פלוני יצא עליהם כתובת אשה ובעל חוב גובה אף על פי שלא נתכנסו כולם אבל אם אמר יטול [פלוני] מאתים זוז, כלומר ופירש (מכח לה) [מתחלה] דהכי יש לי ביד פלוני והכי ביד פלוני, נתכנסו כולם גובה ואם לאו אינו גובה אלא לפי חשבון, דכיון שמנאם תחלה הרי הוא כאלו פירש שיטלם משלשתם וכיון שנפסד אחד מן החובות הפסיד חלקו המגיעו באותו חוב, ונראה דאם נאבד באחד מן החובות מקצתו שלא הפסיד זה כלום וגובה ממנו מה שמגיעו דכל חוב וחוב לאחריות חלקו שיש לו [בכל חוב וחוב, וכן דעת רבינו נר"ו].

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת גיטין פרק ו משנה ה

[ה] היוצא בקולר, היוצא מן הכלא כשהוא כבול לדונו לפני השליט. ומפרש, הוא הממצע בים. והיוצא בשיירה, הוא הנוסע במדבר בשעת יציאתו עם השיירה. ומספיק באלו אם אמרו כתבו בלבד ואף על פי שלא אמרו ותנו לפי שהמצב מראה שנתכוון ליתן לה הגט ולגרשה מרשותו. והלכה כר' שמעון שזורי. **רמב"ם הלכות גירושין פרק ב הלכה יב**

האומר כתבו גט לאשתי הרי אלו כותבין וחותמין ונותנין לבעל בידו ואין נותנין לאשתו עד שיאמר להם ליתן לה, ואם נתנו לה אינו גט, במה דברים אמורים בבריא, אבל המסוכן והוא אדם שקפץ עליו החולי במהרה והכביד חליו מיד והיוצא ז בקולר אפילו על עסקי ממון והמפרש בים והיוצא בשיירה ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויחתמו ויתנו לה, שהדבר ידוע שלא נתכוון זה אלא לכתוב וליתן לה.

רי"ף מסכת גיטין דף לב עמוד א

מתני' בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר * אף המפרש והיוצא בשיירה רבי שמעון שזורי אומר אף המסוכן:

גמ' והלכתא כר"ש שזורי דגרסינן בשחיטת חולין א"ר יוחנן הלכה כר' שמעון שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי: גניבא יוצא בקולר הוה כי קא נפיק אמר להו הבו ארבע מאה זוזי לרבינא מחמרא דנהר פקוד קשיא ליה לרבי אבא [דף ס"ו ע"א] חמרא לא אמר דמי חמרא לא אמר מחמרא קאמר ואידך מחמרא כדי ליפות את כחו שלחו מתם מחמרא ³ כדי ליפות את כחו א"ר הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אף על גב דלא פירש כיון דאמר כתבו אף על גב דלא [אמר תנו אף מתנתו כיון דאמר תנו אף על גב דלא] קנו מיניה למימרא דהני ארבעה דתנינן במתני' כולהו כשכיב מרע דמצוה מחמת מיתה נינהו וכן הלכתא:

ר"ן (על הרי"ף) מסכת גיטין דף לב עמוד א

וכתב הרי"ף ז"ל למימרא דהני ארבעה דתנינן במתני' כולהו כשכיב מרע דמצוה מחמת מיתה נינהו וכי תימא ומנא ליה לרב ז"ל דר"ה בכולהו ארבעה קאמר הכי דילמא בשכיב מרע בלחוד קאמר ואמסוכן דתנן במתני' קאי ובאומר מסוכן אני אי נמי בקפץ עליו החולי דסתמיה מצוה מחמת מיתה י"ל אי הכי מאי קא משמע לן רב הונא הא מתניתין היא בהדיא בפרק מי שמת דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אלא ודאי רב הונא ה"ק דבכל דוכתא דבגיטו כיון דאמר כתבו אף על גב דלא אמר תנו במתנתו נמי כיון דאמר תנו אף על גב דלא קנו מיניה והיינו דזכה רבינא בשמעתייה דרב הונא רביה אף על גב דגניבא לאו שכיב מרע הוה אלא יוצא בקולר וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ' ח' מהלכות זכייה ומתנה דכל הני ארבעה דמתניתין דינן כמצוה מחמת מיתה לגמרי ונקנין דבריהם באמירה בעלמא ואם ניצל ועמד חוזר אפילו קנו מידו ואפילו במקצת אבל הרב רבינו יונה כתב דלא הוי כמצוה מחמת מיתה אלא יוצא בקולר ומסוכן אבל מפרש ויוצא בשיירה לא דהנהו כיון שדעתם לחזור שהרי מדעת עצמן הולכין לסחורה לא מקנו באמירה וכן נמי אם קנו מידן אין חוזרין דלענין מתנותיהן כבריאיין הן לא נשתנה דינן אלא לענין גט שאנו אומרים שכיון שאמרו כתבו דעתן לגרש שלא לעגן את נשותיהן אלא שמתוך שהיו טרודין לילך לא גמרו דבריהן הילכך הוה ליה כאילו אמרו כתבו ותנו אבל לענין מתנה כבריאיין לגמרי [וכן דעת הרא"ש] ויש מכריעין כדברי הראשונים דאי לא מאי קמ"ל רב הונא במאי דקאמר אף מתנתו כיון דאמר תנו אף על גב דלא קנו מיניה אטו בלאו רב הונא לא ידעין דמסוכן ויוצא בקולר מקנו באמירה בעלמא והא התם בפרק מי שמת (דף קמז א) אמרינן דמתנת שכיב מרע מאחיתופל גמרינן לה והא אחיתופל כיוצא בקולר הוה וגריע מיניה אבל לדברי הראשונים אתי שפיר דקמ"ל רב הונא דאפי' מפרש ויוצא בשיירה מקנו באמירה. ולי מהא לא איריא דהא דאחיתופל לא קמה לה התם במסקנא דרבא מסיק ואמר דמתנת שכיב מרע מדרבנן בעלמא הוא ועוד דאפילו למאן דגמר לה מאחיתופל לא פשיט מילתא כולי האי דמהתם גמרינן דלא ליצטרך רב הונא לאשמועינן ועוד דאפשר דמסוכן אתא לאשמועינן וכל שקפץ עליו החולי וכדברי הירושלמי (כלומר) שלא כדרך בני אדם כמצוה מחמת מיתה בפירוש דמי דאילו בשכיב מרע אחר לא מהני אא"כ פירש [אי נמי] דאמר וויי ליה דקא מאית וכדמוכח התם ואעפ"כ נראה לי כדברי הראשונים ז"ל דמדקאמר לה רב הונא סתמא שמע מינה דאכולהו קאי שאם לא כן היה לו לפרש ועוד דמלישניה דרב הונא משמע דמגט מוכח לה דקאמר ומה גיטו דאלמא ה"ק כיון דבגיטו לא צריך תנו במתנה נמי לא צריך קנין וכי תימא ומה ענין זה אצל זה נראה לי דה"ק מאן אמר לן דתנו לה רצה לומר דילמא רצה לשחק בה אלא ודאי היינו טעמא דמשום דקים לן שכל אלו מתיראין על מיתתן ואין אדם משטה ומשחק בשעה שהוא מתירא ממיתתו וכיון דטעמא משום הכי הוא אף מתנתו בכל הני לא צריך למקנא מיניה שהשוו חכמים מדותיהם בכל מצוה מחמת מיתה שיהו דבריו כמסורין ולא משמע כלל דרב הונא לאו מגט למד למתנה אלא שבא להשוותם ולא לכולן אלא לב' מהם וסתם דבריו ולא פירש ולפיכך נראים דברי הראשונים אבל הרשב"א מסכים לדברי רבותינו בפ' מי שמת ולא קי"ל כרב הונא במאי דאמר דבגיטו אם עמד חוזר וכמ"ש הרי"ף ז"ל באידך פירקא. מיהו גמרינן ממימריה לגבי גט דבכל מצוה מחמת מיתה [אפילו שאין מסוכן] כיון דאמר כתבו אף על גב דלא אמר תנו [כאילו אמר תנו] דהא איהו אמר דטעמא דמתניתין בהני ארבע משום דמצוון מחמת מיתה נינהו וכיון שכן ה"ה לכל מצוה מחמת מיתה וראיה לדבר עוד מדתנן לעיל בפרק קמא (דף יג א) האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ובגמ' איכא מאן דמוקי לה בבריא

ואמרינן ולמאן דמוקי לה בבריא מ"ט לא מוקי לה בשכיב מרע ומהדרין לא מתוקמא ליה מתני' בש"מ ממאי מדקתני האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה טעמא דמת הא מחיים נותנין טעמא דאמר תנו הא לא אמר תנו אין נותנין ובש"מ אף על גב דלא אמר תנו נותנין דתנן ר"ש שזורי אומר אף המסוכן אלמא לר"ש שזורי דקי"ל כוותיה כל ש"מ שהוא מצוה מחמת מיתה דינו כמסוכן דלא צ"ל תנו דאי לא לוקמה בש"מ דלאו מסוכן:

רמב"ם הלכות זכיה ומתנה פרק ח הלכה כד

והמפרש בים, והיוצא בשיירא, והיוצא בקולר, והמסוכן והוא שקפץ עליו החולי והכביד עליו חליו, כל אחד מארבעתן כמצוה מחמת ס מיתה, והרי דבריו ככתובין וכמסורין ומקיימין אותן אם מת, ואם ניצל ועמד אפילו קנו מידו במקצת חוזר, כדין כל מצוה מחמת מיתה.

מגיד משנה הלכות זכיה ומתנה פרק ח הלכה כד

[כד] המפרש לים והיוצא בשיירא וכו'. כך כתב הרב אלפסי ז"ל בגיטין ז"ל למימרא דהני ד' דתנינן במתני' כולהו בשכ"מ דמצוה מחמת מיתה נינהו וכן הלכתא ע"כ כתב גבי ההיא דרב הונא דאמר גיטו כמתנתו בפ' התקבל וכ"כ הרמב"ן ז"ל ויש חולקים במפרש ויוצא בשיירא לענין מתנה שאין דינם אלא כדין בריא שלא תיקנו אלא בשכ"מ שלא תטרף דעתו עליו וכן בהולך למות כגון יוצא בקולר דהא מאחיתופל גמרינן לה ויצו לביתו ויחנק בצוואה בעלמא אבל במפרש ויוצא בשיירא שאין מיתתן סמוכה אין לנו. וזה דעת הרב רבינו יונה וכן הסכים הרשב"א ז"ל פ' מי שמת: והוא שקפץ עליו וכו'. בירושלמי (מ"ח) אי זהו מסוכן כל שקפץ עליו החולי:

רא"ש מסכת גיטין פרק ז סימן טו

טו מתני' בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא ר' שמעון שזורי אומר אף המסוכן והלכתא כר' שמעון שזורי דגרסינן בחולין (דף עה ב) אמר רבי יוחנן הלכה כר' שמעון במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי:

גמ' גניבא יוצא בקולר הוה כי קא נפיק אמר הבו ד' מאה זוזי לרבינא מחמרא דנהר פניא אמר ר' זירא [דף סו ע"א] לידרי רבינא לסילתיה וליזיל לגבי רב הונא רביה דאמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אף על גב דלא פירש כיון דאמר כתבו אף על גב דלא אמר תנו אף מתנתו כיון דאמר תנו אף על גב דלא קנו מיניה^(נ) למימרא דהני ארבעה דתנן במתניתין כולהו בשכיב מרע דמצוה מחמת מיתה נינהו וכן הלכתא ובפרק מי שמת (סי' יח) כתבתי דמפרש ויוצא בשיירא לענין גט דווקא יש לה דין שכיב מרע דאינהו טרידי ובהילי ומועיל כתבו בלא תנו^(ו) אבל לא לענין מתנה ירושלמי (ה"ז) אמר רבי מנא לא סוף דבר בקולר של סכנה אלא בקולר של ממון שכל קולר בחזקת סכנה ועוד גרסינן התם תני אף החולה תני ר' יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן הלכה כר' שמעון שזורי במסוכן מה בין חולי למסוכן חולי בדרך ארץ מסוכן כל שקפץ עליו החולי דרך ארץ הקרובים נכנסין לו מיד^(ז) והרחוקים אחר ג' ימים^(ח) ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין מיד:

רא"ש מסכת בבא בתרא פרק ט סימן יח

יח ותניא נמי הכי מי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחר ואחר כך בא בנו מתנתו מתנה ר"ש בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה כותבו ואמר רב נחמן הלכה כר"ש בן מנסיא ת"ר^א מי שהיה חולה ומוטל על המטה ואמרו לו נכסיו למי ואמר להן [דף קמז ע"א] דומה לו שיש לו בן ועכשיו שאין לו בן נכסיו לפלוני כמדומה לו שאשתו מעוברת עכשיו שאין אשתו מעוברת נכסיו לפלוני ונדע שיש לו בן או שאשתו מעוברת אין מתנתו מתנה. מניין למתנת שכיב מרע מן התורה אמר רמי בר יחזקאל מהכא ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויצו אל ביתו וגו' בצוואה בעלמא ומכאן משמע^ב דיוצא בקולר יש לו דין שכיב מרע וכן בגיטין (דף סה ב) גבי גניבא יוצא בקולר הוה^ג ורב אלפס ז"ל כתב דיוצא בקולר ומפרש ויוצא בשיירא ומסוכן כולהו בצוואה דידהו^ד כמצוה מחמת מיתה נינהו ולא מסתבר טעמיה במפרש ויוצא בשיירא דודאי יוצא בקולר הוה יוצא ליהרג ואין לך מצוה מחמת מיתה גדול מזה כדחזינן באחתייה דרב דימי דאמרה ווי ווי דמייטא היא איתתא קרי ליה מצוה מחמת מיתה אף על גב דלא הזכירה מיתה בשעת המתנה דבגלוי מילתא בעלמא סגי וכן מסוכן שתקף עליו החולי ונטוי למות כל צוואתו חשבינן מחמת מיתה אפילו לא הזכיר מיתה והכי איתא בירושלמי דפיאה איזהו שכיב מרע כל שלא קפץ עליו החולי דרך ארץ הקרובים נכנסין אצלו מיד והרחוקים אחר שלשה ימים ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסים מיד אלמא משמע דאחר שלשה ימים נקרא שכיב מרע וכל^ה צוואתו מחמת מיתה הוא אבל מפרש ויוצא בשיירא נהי דלענין גט מדמינן להו ליוצא בקולר היינו לענין בהלה דמחמת טרדת הדרך הם בהולים ואין דעתן מיושבת עליהן לגמור דבריהם ולומר תנו ובהילי טפי ממסוכן אבל לענין נתינת ממון לא דמו כלל ויוצא בקולר ומסוכן כשנתנו כל ממונם ודאי אדעתא שהן סבורין למות נתנו אבל מפרש ויוצא בשיירא מדעתם יצאו ודעתם לחזור וכן כתב ה"ר יונה ז"ל:

מרדכי מסכת גיטין פרק מי שאחזו רמז תכד

אמר רב הונא גיטו כמתנתו (*מה) [*כו' עד אף] מתנתו אף על גב דלא קנו מיניה כו' וקשה מה חידוש הוא זה פשיטא והא קי"ל דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו ותירץ ריב"ם דאתא לאשמועין יוצא בקולר דבפרק התקבל דכל היכא דמועיל כתבו אף על גב דלא אמר תנו מועיל (*תנו) [ליתנו] אף על גב דלא קנו מיניה וזו היא מ"ש האלפסי למימרא דהני [*ארבעה] דתנינן במתני' (*כו') [*כולהו] בש"מ [*דמצוה מחמת מיתה נינהו] כ"פ רש"י ז"ל ור"ת מפרש שבא לחדש שמייפים כחו בכתבו כקנו מיניה כי ההיא דד' מאה זוזי [*דחמרא] [*מחמרא] דאי קנו מיניה פשיטא דליפות כחו קאמר הכי וה"ה היכא דלא קנו מיניה:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קמז עמוד א

א"ר זירא אמר רב: מנין למתנת שכיב מרע שהיא מן התורה? שנאמר: והעברתם את נחלתו לבתו, יש לך העברה אחרת שהיא כזו, ואי זו? זו מתנת שכיב מרע. רב נחמן אמר רבה בר אבוא, מהכא: ונתתם את נחלתו לאחיו, יש לך נתינה אחרת שהיא כזו, ואי זו? זו מתנת שכיב מרע. ורב נחמן מאי טעמא לא אמר מוהעברתם? ההוא מיבעי ליה לכדבבי; דתניא, רבי אומר: ככולן נאמרה בהן נתינה וכאן נאמרה העברה, אין לך שמעביר נחלה משבט לשבט אלא בת, הואיל ובנה ובעלה יורשין אותה. ור' זירא מאי טעמא לא אמר מונתתם? אורחיה דקרא הוא. רב מנשיא בר ירמיה אמר, מהכא: בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה - בצואה בעלמא. רמי בר יחזקאל אמר, מהכא: ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור... וילך אל ביתו אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק - בצואה בעלמא

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קמז עמוד ב

ורבא אמר רב נחמן: מתנת שכיב מרע מדרבנן בעלמא היא, שמא תטרף דעתו עליו.

רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף קמז עמוד ב

אמר רבא אמר רב נחמן מתנת שכיב מרע מדרבנן היא. דקניא באמירה וכל מתנה דאשכחן באוריית' בבריא מיירי. ומה שיכול ליתן למי שאינו יורש באמירה רבנן תקינו להו למיעבד כל רעותיה דאי לא מצי למיעבד שמא תטרף דעתו עליו מחמת צער. איכא דאמרי להכי לא בעי לא קנין ולא כתיבה ולא משיכה אלא באמירה בעלמא דזימנין דמתרמי דמית בשבת ולא מצי למיעבד קנין ולא משיכה ולא כתיבה ותטרף דעתו עליו ושכיב ולא פקיד להכי תקינו דבאמירה סגי:

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קמז עמוד ב

מתנת שכיב מרע - שקונה באמירה בעלמא אינה מן התורה וקראי דלעיל עצה טובה קמ"ל שיצוה לביתו בשעת מיתתו מה שיש לו לצוות הן על ידי קנין הן ע"י דבור כגון דברים שאין צריכין קנין שאדם מודיע לבני ביתו מי חייב לו כלום וממונו וחפציו ביד מי ⁽²⁾ והיכן מונחין אלא מדרבנן בעלמא קונה גזירה שמא עד שיבאו עדים לקנות תטרף דעתו של חולה קודם שיבאו ולא יוכל להקנות ונמצאת צוואתו בטלה וקשיא לי מה בכך אם תבטל מאחר שאינו קונה באמירה תבטל ותבטל ולישנא אחרינא מפרשינן ונראה בעיני דלהכי תקון רבנן שיקנו דבריו באמירה שאם אין דבריו נקנין חיישינן שמא תטרף דעתו בחליו מתוך צער שהוא יודע שלא יקיימו בניו צוואתו.

רמב"ם הלכות זכיה ומתנה פרק ח הלכה ב

אבל החולה שתשש כח כל הגוף, וכשל כחו מחמת החולי עד שאינו יכול להלך על רגלו בשוק והרי הוא נופל על המטה, הוא [הנקרא] שכיב מרע, ומשפטי מתנותיו אינם כמתנת בריא, כיצד שכיב מרע שצוה ואמר ליתן לפלוני כך וכך בין בחול בין בשבת, בין כתב בין לא כתב, זכו הכל כשימות בכל מה שנתן להם ואינו צריך קנין, שדברי שכיב מרע ככתובין ב וכמסורין הן, ודבר זה מדברי סופרים ג, ואף על פי שאינו אלא מדבריהם עשו אותה כשל תורה, כדי שלא תטרף דעתו עליו כשידע שאין דבריו קיימים.

הגהות מיימוניות הלכות זכיה ומתנה פרק ח הלכה ב

[ג] כרבא אמר ר"נ ודלא כאמוראי דאמרי התם מן התורה וילפי להו מקראי וכ"כ התוס' כדפירש בהלכות סנהדרין פ"ג ע"כ:

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף סו עמוד א

הא דאמרי' דרא ר' אבינא לסילתיה וליזל לגביה רב הונא רביה דאמר רב הונא גטו כמתנתו מה מתנתו וכו' מה גטו אף על גב דלא פריש אף מתנתו אף על גב דלא קנו מיניה. איכא למידק דהכא ודאי למצוה מחמת מיתה חשבינן ליה וכדאיתא בסמוך בהדיא וא"כ למאי אצטריכין לדרב הונא מתני' היא בב"ב בפ' מי שמת דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו ורב הונא גופיה מאי קמ"ל, וי"ל דה"ק בכל מקום גטו כמתנתו מה מתנתו וכו' ובכל מקום מתנתו כגטו, וכל שבגטו אף על גב דלא פריש תנו כתבין ונותנין דהיינו הני ארבעה דמתני' יוצא בקולר ומפרש ויוצא בשיירא ומסוכן אף במתנתו א"צ קנין והיינו דאשמועי' רב הונא והיינו דאיצטריך ר' אבינא לדרב הונא רביה דהא דגניבא לאו שכיב מרע הוה אלא יוצא בקולר, וכן תירצו בתוס', וכן מצאתיה בירושלמי דגרסי' התם גבי יוצא בקולר ר' אלעזר שאל מתנתו כמתנת שכ"מ ר' נחמן בשם ר' יעקב אדמוני אמר מה דהוא צריכא לר' אלעזר היא פשיט ל' לר' יוסי בן חנינא באומרת תנתן כבינתי לבתי, כהדא גניבא הוה אינפק מקטלו אמר יבון לר' אבינא זוזי מן חמרא דכפר פני' ולא יבון ליה חשון להדא דרב דרב אמר היורש כמשעבד וכו', ולא יתנון ליה משום חוב יתנון ליה משום מתנה חשין להדא דר' אלעזר דרבי אלעזר שאל מתנתו כמתנת שכ"מ, אייתי' ר' זעירא לר' יצחק עטושיה ותנא ל' כגטין כך מתנה, ואף על גב דטעמא דשכ"מ דלא בעי קנין פרישנא התם כדי שלא תטרף דעתו עליו איכא למימר דהכא נמי כיון דטרידי איכא למיחש נמי להכי, ורבי' אלפסי ז"ל הכין כתב דהני ד' דמתני' כמצוה מחמת מיתה נינהו ולגבי מסוכן לא חדית ביה רב הונא לגבי מתנה דהא פשיטא דמצוה מחמת מיתה הוא אלא לענין גט חדית ביה שאם עמד חוזר כעין שהוא חוזר במתנתו, וא"נ מסוכן קרי ליה כל שקפץ עליו החולי שלא כדרך העולם אבל בשכ"מ דעלמא בעי עד דאמר ווי ליה לההוא גברא דמאית והכי איתא בירושלמי.

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף סו עמוד א

שלחו מתם מחמרא כדי ליפות כחו. פרש"י ז"ל שיהא כל היין לו לאחריות, שאם אמר להם תנו לו יין אם החמיץ מן היין מאה חביות היו היורשין אומרים לו שלך החמיץ, ואם אמר דמי חמרא ומכרו ממנו קצת ואבדו המעות אומרים לו אבדו מעותיך, הילכך אמר מחמרא דמשמע יין לדמיו שהכל אחריות לו, ובתוספות השיבו דודאי אינו מפסיד אלא לפי חשבון שהרי הוא והיורשין שותפין, ועוד אמרו דאפילו לפי חשבון אינו בדין שיפסיד כל זמן שנשאר שם יין שוה ארבע מאות שהרי נתן לו שוה ארבע מאות מן היין בין ירויחו בירושה שלהן בין בין יפסידו, ואני אומר אם אמר הריני נותן יין שוה ארבע מאות הרי הוא כאומר כך וכך חביות תנו לו מן האוצר שבנהר פניא, והרי זה דומה למה שאמרו (מנחות ק"ח ב') בית בבתי או שור בשוורי אני מוכר לך ומת אחד מהם או נפל מראהו מת מראהו נפול, ואין לי לחלק בין שאמר מן האוצר או שאמר באוצר אלא בשתיהן הקנה לו חביות שוות ארבע מאות מעתה, ואם החמיץ מראהו חמוץ בין הוא בין יורשיו, דמי עשאן שותפים לאלו, נותן ומקבל הם, אבל מצאתי דתניא בתוספתא דבתרא (פ"ט ה"ד) האומר מאתים דינרים יש לי ביד פלוני ושלש מאות ביד פלוני וחמש מאות ביד פלוני ופלוני יטול מאתים דינרים יצא עליהן כתובת אשה וב"ח גובה ואף על פי שלא נתכנסו כולם אבל אם אמר ואח"כ יטול פלוני מאתים דינרים אם נתכנסו כולם נוטל ואם לאו אינו נוטל אלא לפי חשבון, פי' לפי שמנאן ונתן לו בכולם ולפיכך אם אבד אחד מן החובות מפסיד כל החלק שהיה לו באותו החוב שאלו סיים לו יטול ממנו ואבד מקצת אבד חלקו לגמרי, ור"ח ז"ל פי' ליפות כחו דלא יכיל לדחוייה ומיהו לא גבי משאר נכסי כדאמרינן בפרק הנודר מן הירק (נ"ה א') עללתא היכי מיקריא אלמא לא גבי משאר נכסי אלא שזהו יפוי כחו שאין דוחין אותו לשאר נכסים וגובה ממנו, ולפי דעתי שהדין הי' שאלו אמר חמרא כלומר חמרא שוה ארבע מאה היה לו ליקח יין ויטרח וימכור לעצמו והיה לו ליקח כשער המתנה, וכן נראה שאם החמיץ מקצת החמיץ לו כמו שכתבתי, ואם אמר ארבע מאה מדמי חמרא היו הם מוכרין לו אבל לא היה נוטל אלא כשער נתינה ואם הוזל פוחתין לו, לפיכך אמר מחמרא שימכרו ממנו ויתנו הדמים עד ארבע מאה שלמים, ומיהו אם הוקר אין לו אלא ארבע מאה כדאיתא בסוף נערה בכתובות (נ"ד ב') ואם החמיץ מקצת לא הפסיד.

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף סו עמוד א

שלחו מתם מחמרא כדי ליפות את כחו, פרש"י ז"ל כדי שיהא לו כל היין לאחריות שאם אמר תנו לו יין אם החמיץ מן היין מאה חביות היו אומרים לו שלך הוא שהחמיץ, ואם אמר דמי חמרא ומכרו ממנו קצת ונאבדו המעות אומרים לו היורשים אבדו מעותיך לפיכך אמר מחמרא דמשמע לדמיו יהא שהכל אחריות לו, והקשו עליו בתוס' דאם החמיץ קצת או נאבדו קצת המעות למה הוא מפסיד הכל די' לו לכל היותר שיפסיד מהם לפי חשבון דלכל היותר עשאן שותפין, ופירשו הם ז"ל שאם אמר חמרא שוה ד' מאה או ד' מאה מדמי חמרא עשאן שותפין ואם החמיץ או אבדו מקצת המעות אבדו לפי חשבון אבל עכשיו שאמר מחמרא יפה כחו ואפי' לפי חשבון לא יפסיד כל זמן שנשאר שם יין שוה ד' מאות שהרי שוה ד' מאות נתן לו מן היין בין ירויחו או יפסידו. והרמב"ן נ"ר כתב דאם אמר לו יין שוה ד' מאות ודאי אם החמיץ ממנו קצת מראה לו מחומץ שה"כ כאומר תנו לו מאה חביות יין מן האוצר דמראה לו חמוץ, וכדאמרי' במנחות (ק"ח ב') האומר לחברו בית בבתי אני מוכר לך ונפל אחד מהן מראה לו נפול שור בשורי אני מוכר לך ומת אחד מהם מראה לו

מת, והלכך אלו אמר חמרא כלומר חמרא שוה ארבע מאה היה לו ליקח יין ויטרח וימכור לעצמו והיה לו ליקח כשער המתנה ואם החמיץ מראה לו חמוץ כמו שכתבנו, ואם אמר לו ד' מאה מדמי חמרא היו הם מוכרים לו אבל לא היה נוטל אלא כשער נתינה ואם הוזל פוחתין לו, לפיכך אמר מחמרא שימכרו ממנו ויתנו הדמים עד ד' מאות שלמים, ומיהו אם הוקר אינו נוטל אלא ד' מאה כדאיתא בסוף נערה בכתובות (נ"ד ב') ואם החמיץ מקצת לא הפסיד. ולי נראה כדברי התוס' דלא אמרו שם מראהו מת ומראהו נפול אלא בדבר מסוים כאומר עבד בעבדי שור בשורי א"נ חבית בחביותי, אבל חמרא שוה ד' מאות לאו דבר מסוים הוא דהכל מעורב הוא, ואפי' רמי בחביות איהו לא חבית קאמר אלא חמרא. והראב"ד ז"ל גרס שם בסוף נערה שנתפתתה הבו לה ד' מאה זוזי מדמי חמרא לברתי לפיכך אמר רב יוסף דאם הוקר רווחא ליתמי כלומר דהוא ארבע מאה נתן והלכך בין שהוקר בין שהוזל ד' מאה נותנין לה אם יש בין שוה ד' מאה, אבל אם אמר מחמרא ולא אמר מדמי חמרא אם הוקר רווחא לברתא דהיינו דאמרי' הכא בפירקין דמחמרא ליפות את כחו שאם הוקר רוחא לר' אבינא.

רא"ש מסכת גיטין פרק ז סימן טז

טז קשיא ליה לר' אבא חמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר מחמרא קאמר ואידך מחמרא כדי ליפות כחו שלחו מתם מחמרא כדי ליפות כחו פירש רש"י שיהא כל היין באחריותו עד שיתנו לו ארבע מאות זוז שאם היה אומר תנו לו יין אם החמיץ מהיין מאה חביות היורשין אומרים לו שלך החמיץ ונראה דלא פירש כן בשביל שהיה כל ההפסד עליו דמן הדין אינו מפסיד אלא לפי חשבון אבל השתא הכל באחריותו היין והמעות ואינו מפסיד כלל וריצב"א היה אומר דפירוש רש"י עיקר^(ט) דאדם המקנה לחבירו עשר חביות בחביותיו והחמיצו מקצתן מצי למימר שלך החמיצו כדאמרינן בפרק שני דבכורות (דף יח ב) הכל מודים באחד שהפקיד אצל חברו טלה ומת אחד דמצי למימר ליה שלך מת דהמוציא מחבירו עליו הראיה ואמרינן נמי^(י) בפרק בית כור (דף קז ב) חצי שדה אני מוכר לך לוקח נוטל כחוש ונראה לי דלא דמי דודאי כשהפקיד דבר מבורר אצל חבירו מצי למימר ליה שלך מת^(ז) אבל אם הקנה לו בחביותיו עשר חביות לא נתברר חלקו מעולם הלכך הוי שותף בכל היין וההיא דחצי שדה לא דמיה להכא דמעיקרא מכר לו הכחוש וחלקו מבורר:

קרבן נתנאל מסכת גיטין פרק ז סימן טז

[כ] אבל אם הקנה לו בחביותיו עשר חביות לא נתברר חלקו מעולם. היינו יין כשיעור עשר חביות וכאילו אמר כך וכך מדות יין ממדות ייני. וכפי' הדרישה ודלא כב"ח סי' רנ"ג ס"ק כ"ה:

מרדכי מסכת גיטין פרק האומר רמז תטו

[דף טו ע"א] דמי חמרא כו' וא"ת ואם היה אומר דמי חמרא היאך מועיל והא הוי דבר שלא בא לעולם כדאמרינן בערכין פרק האומר משקלי עלי [*דף כ] גבי דמי שור זה עלי עולה ומפרש התם שמקדיש הדמים שיקחו ממנו דחשיב ליה התם דבר שלא בא לעולם וי"ל דוקא התם דמקדיש אמר לכשימכר אבל אמר דמי שור זה הוי כמו דקל לפירותיו [*והכא נמי כי אמר מחמרא שיהא היין קנוי לדמיו. מ"י] ועי"ל שהיה כאן מדמי היין הנמכר ויין שלא נמכר וה"ק דמי חמרא הנמכר כבר לא קאמר וגם חמרא העומד למכור לא קאמר ומי' בלאו הכי א"ש דהא (*רב הונא) [*ר' אבא] אית ליה בהאשה רבה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואליביה קיימין הכא מ"ר: